

Radovi Luje Bezeredija u grafičkoj tehnici glinoreza

Križnik, Dora

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:671421>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA POVIJEST UMJETNOSTI

RADOVI LUJE BEZEREDIJA U GRAFIČKOJ TEHNICI GLINOREZA

Završni rad

Studentica: Dora Križnik

Mentorica: dr. sc. Nataša Lah, izv. prof.

Rijeka, rujan 2022.

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Lujo Bezeredi	5
2.1. Bezeredi u Zagrebu	7
2.2. Bezeredi u Beogradu	9
2.3. Bezeredi u Čakovcu	11
3. Grafičke tehnike	13
3.1. Tehnika glinoreza u kontekstu grafičkih tehnika visokog tiska	15
3.2. Glinorezi Luje Bezeredija	17
4. Zaključak	22
5. Popis korištenih reprodukcija	23
6. Popis literature	26
7. Title, Abstract, Keywords	29

Sažetak

U ovome radu obrađuje se lik i djelo kipara Luje Bezeređija (1898.-1979.) s naglaskom na grafičkoj tehnici glinoreza, karakterističnoj za tog umjetnika. Lujo Bezeređi porijeklom je iz Mađarske, no većinu svoga života proveo je u Hrvatskoj. Svoje umjetničko obrazovanje stekao na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu kod profesora Rudolfa Valdeca i njegova asistenta Frane Kršinića u četiri semestra koliko ju je pohađao. Opus mu obuhvaća raznovrsna djela u različitim tehnikama, od sitne figuralne keramike, preko monumentalne apstraktne skulpture u bronci i betonu, do glinoreza i manjih skulptura u terakoti. Ona se danas nalaze u javnim prostorima međimurskih i zagorskih gradova, u privatnim kolekcijama te brojnim europskim muzejima. Veliki dio njegova opusa, napose skulptura i glinoreza, danas se čuva u Muzeju Međimurja Čakovec. Tehniku glinoreza Bezeređi je razvio pedesetih godina prošloga stoljeća i u njoj kontinuirano stvarao sve do svoje smrti 1979. godine. Tehniku bi sa svakim novim glinorezom unapređivao i razrađivao. U ovome će se radu podrobnije opisati i obraditi pet Bezeređijevih glinoreza nastalih između 1959. i 1967. godine, koji su danas dio stalnog postava Likovne zbirke Muzeja Međimurja Čakovec.

Ključne riječi: Lujo Bezeređi, grafička tehnika glinoreza, figuralna keramika, monumentalna apstraktna skulptura, radovi u terakoti, Muzej Međimurja Čakovec

1. Uvod

Lujo Bezeredi umjetnik je mađarskog porijekla koji je glavninu svoga života proveo u Hrvatskoj, gdje je najprije pohađao školu i fakultet, a potom i živio i radio. Posljednjih tridesetak godina svoga života proveo je u Čakovcu, stoga je i značajni dio opusa ostavio upravo u tome međimurskom gradu.¹ Bezeredi je bio umjetnik širokih razmjera koji se okušao u brojnim tehnikama – od kiparstva do slikarstva i grafike. Iz tog razloga njegov opus danas podrazumijeva djela shodna takvoj svestranosti. Bezeredijev opus obuhvaća javne skulpture na trgovima, grobljima ili u parkovima, nekoliko slika i crteža, manje skulpture u glini i keramici te grafike koje se danas čuvaju u Muzeju Međimurja Čakovec ili su u privatnome vlasništvu.² U vidu hrvatske povijesti umjetnosti valja ga istaknuti u dva konteksta – kao jednoga od pionira u afirmaciji umjetnosti keramike kroz uvođenje iste u izložbeni prostor,³ te kao osobu koja je razvila novu grafičku tehniku visokog tiska – glinorez. U tehnici glinoreza Bezeredi je stvarao za vrijeme boravka u Čakovcu, točnije od pedesetih godina prošloga stoljeća do svoje smrti 1979. godine.

¹ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

² Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

³ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

2. Lujo Bezeredi

Lujo Bezeredi rođen je u Mađarskoj, u mjestu Nova kod Nagykanizse 1898. godine. Otac mu potječe iz osiromašene plemićke obitelji, dok mu je majka kao siročić bilježnika odrasla kod bake i djeda.⁴ Život Luje Bezeredija prije dolaska u Zagreb i početka studija danas je *terra incognita*, a razlog tome je činjenica da o tome periodu njegova života postoji vrlo malo dostupne dokumentacije (ako ona uopće postoji). Ono malo što nam jest poznato, poznato nam je ponajviše zahvaljujući samome umjetniku i njegovoj tendenciji da vodi bilješke o svome životu. Informacije tako uglavnom dobivamo iz njegove rukopisne ostavštine koja se sastoji od desetak bilježnica, manjih i većih, djelomično ili u potpunosti ispisanih, te 2 arhivska registratora u kojima se nalaze pojedinačne stranice rukopisa i korespondencija.⁵

Nakon smrti roditelja Bezeredi dolazi u Čakovec,⁶ gdje je preostala živuća rodbina preuzela brigu o njemu (poznata nam je informacija da su u Čakovcu živjele Bezeredijeve tetke kojima je za vrijeme studentskih dana u Zagrebu „bježao“ da bi se pošteno najeo jer si sam hranu nije mogao priuštiti⁷). Tamo od 1909. do 1916. godine pohađa Građansku i Učiteljsku školu, a godinu dana nakon završetka školovanja u Čakovcu, u Budimpešti započinje studij pedagogije (do 1922.).⁸ Uz studiranje na Pedagoškoj akademiji vrši i dužnost tajnika partije koje je njegov prijatelj Lajoš Barci bio predsjednik.⁹ Kasnih 1910-ih sudjeluje i u Prvome svjetskom ratu i u Mađarskoj revoluciji Bele Kuna te stvaranju Pečuške Republike.¹⁰

Zbog svoje revolucionarne djelatnosti biva osuđen na smrt pa bježi u Bugarsku, gdje živi kao emigrant i uzdržava se teškim fizičkim radom u ciglani u Plovdivu.¹¹ U toj se ciglani Bezeredi

⁴ Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

⁵ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

⁶ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

⁷ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

⁸ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

⁹ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

¹⁰ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

¹¹ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

prvi put susreće s glinom i odabire kiparstvo kao životni poziv. Anegdota koju umjetnik prepričava u svojem zapisu „Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi“ kaže kako nije imao novaca za hranu, pa bi se za vrijeme pauze od rada, kad bi drugi radnici jeli, igrao glinom i gnječio ju među prstima. Jednom je prilikom tako izradio glavicu (portret) jednog od kopača, potom još jednu pa još jednu. Bezeredijeve figurice postale su senzacija u toj ciglani i poslužile mu kao vjetar u leđa jer, kako i sam piše, više se nije osjećao kao „obični beskućnik, postao [je] – netko. Našao [je] svoj put u životu.“¹²

¹² Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

2.1. Bezeredi u Zagrebu

Lujo Bezeredi u Zagreb dolazi s namjerom da upiše studij kiparstva na Akademiji likovnih umjetnosti. Po dolasku u Grad na Savi, zapošljava se u knjigovežnici svog starijeg brata, dok u slobodno vrijeme posjećuje izložbe, eksperimentira s glinom i druži se s Josipom Štolcerom-Slavenskim.¹³ Svoje glinene figurice nosi kazati profesoru Rudolfu Valdecu i njegovom asistentu Frani Kršiniću koji ga na temelju toga primaju u *probni* semestar.¹⁴ Naime, Bezeredi zbog svojih godina nije odmah bio primljen kao redovni student, već u akademskoj godini 1923./24. polazi Valdecovu školu za modeliranje kao neredovni student.¹⁵

U vrijeme njegova studija, rektor na zagrebačkoj Akademiji bio je Ivan Meštrović, koji je smatrao da Bezeredi ne zadovoljava akademske standarde. Neslaganje među njima kulminiralo je 1926. godine, nakon Bezeredijeva četiri semestra na studiju, kada mu je Meštrović sugerirao da napusti Akademiju jer prema dotada pokazanim rezultatima nema velikih izgleda za napredovanje.¹⁶ Bezeredi je prihvatio „savjet“ velikog umjetnika, napustio Akademiju i u potpunosti se posvetio keramici. Uglavnom je izrađivao utilitarne predmete i malene groteskne figure ljudi i životinja, te žanr prikaze. Teme i motive najviše je crpio iz seoskog života, a često ga je inspirirao i društveni poredak, kojeg na karikaturalan i groteskan način kritizira. Iz tog ga se razloga često uspoređuje s poetikom grupe Zemlja,¹⁷ čiji su socijalno i ljevičarski orijentirani članovi za vrijeme djelovanja od 1928. do 1935. godine¹⁸ jednako tako kroz teme iz seljačkog i radničkog života kritizirali društvo.¹⁹

Svojim je keramikama brzo stekao ugled na zagrebačkoj sceni, a smatra se i jednim od pionira u afirmaciji umjetnosti keramike zbog uvođenja iste u izložbeni prostor. Time ju je lišio

¹³ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

¹⁴ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

¹⁵ Baričević, Marina. „Skica za portret Luja Bezeredija.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 5-10.

¹⁶ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

¹⁷ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

¹⁸ Šuvaković, Miško. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Horetzky, 2005, str. 679.

¹⁹ „Udruženje umjetnika Zemlja“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=67111>

isključivo obrtnih karakteristika i predstavio ju kao umjetničku formu.²⁰ Iz tog se razloga Bezeredi smatra jednim od utemeljitelja suvremene hrvatske keramičke umjetnosti.²¹ Od 1927. godine, jedan od prostora koji je često ugošćivao Bezeredijeve izložbe bio je salon Antuna Ullricha u Ilici 54. Na tim su se izlozbama Bezeredijeve keramike često i dobro prodavale, posebice one uporabnog karaktera poput svijećnjaka ili vaza.²²

Djela koja je stvarao u svojoj zagrebačkoj fazi (1923.-1936.) dekorativna su, uglavnom pastelnih boja, mekih i zaobljenih oblika, dok je njihova glatkoća dodatno naglašena bojom i ocaklinom.²³ Ona su najvećim djelom manjeg formata i figurativna. S vremenom Bezeredi izrađuje sve manje uporabnih predmeta i sve se više okreće umjetničkim figurama i kompozicijama.²⁴ Mnoga djela nastala u ovome periodu danas se čuvaju u Muzeju za umjetnosti i obrt u Zagrebu, dok ih je nekolicina u Muzeju Međimurja Čakovec ili u privatnim kolekcijama.

Neka od Bezeredijevih djela iz zagrebačke faze jesu: *Zagorska madona* (1928.-1929.), *Sancho Pansa* (oko 1930.), *Konjić* (oko 1930.), *Seljak s kravom* (oko 1930.), *Krava* (1932.), *Edo Ullrich* (oko 1932.), *Kupačica* (oko 1932.), *Vitez na konju* (oko 1933.) te *Frulaš* (oko 1933.). Ona se danas čuvaju u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

Zagrebačka faza Luje Bezeredija završava 1936. godine njegovim odlaskom u Beograd.

²⁰ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

²¹ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

²² Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

²³ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

²⁴ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

2.2. Bezeredi u Beogradu

Lujo Bezeredi napušta Zagreb 1936. godine kada na poziv Petra Dobrovića odlazi u Beograd. Tamo se tada osnivala Akademija likovnih umetnosti, a za prve profesore kralj je imenovao slikare Petra Dobrovića i Milu Milunovića te kipara Petra Palavičinića i dao im da sami odaberu nastavnički kadar po vlastitome nahođenju.²⁵ Dobrović je pozvao Bezeredija da bude profesor za modernu monumentalnu keramičku plastiku i obećao mu da će mu to pomoći u rješavanju problema državljanstva.²⁶ Bezeredi je državljanstvo pokušavao dobiti još od dolaska u Zagreb, ali to mu nije polazilo za rukom zbog burne političke prošlosti, napose revolucionarne djelatnosti za vrijeme boravka u Mađarskoj.²⁷

U svojoj beogradskoj fazi Bezeredi dalje razvija izraz u grotesci sa sve češćim osvrtnjem na motive iz seoskog života, ponekad ih uzdižući do poetske idile.²⁸ Jedan od njegovih prvih radova u Beogradu bilo je *Kljuse*, skulptura pečena u biskvitu i glazirana smaragdno zelenom šmalcglazurom. Kao inspiraciju za ovo djelo Bezeredi navodi bijedu beogradskog *foringaškog* konja.²⁹ Nakon rata, *Kljuse* je izloženo na izložbi Udruženja likovnih umjetnika Hrvatske u Zagrebu, gdje ga je otkupio Profesorski kolegij zagrebačke Akademije i darovao ga Modernoj galeriji. Kod predaje se skulpturi oštetila noga, no ona je restaurirana prilikom retrospektive u zagrebačkom Muzeju za umjetnost i obrt.³⁰

Još neka od djela koja nastaju u ovoj fazi jesu: *Svadba* (oko 1936.), *Izletnici* (oko 1940.), te *Glava seljaka* (1936.-1940.). Ona se danas čuvaju u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

Godine 1941. Bezeredi sa suprugom Marijom bježi u Mađarsku, pri čemu im navodno pomaže slikar i revolucionar Jurica Ribar. Plan je zapravo bio otići u Čakovec, no ratne okolnosti odvele

²⁵ Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

²⁶ Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

²⁷ Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

²⁸ Hrustek, Maša. „Lujo Bezeredi u kontekstu hrvatske i europske skulpture.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 69-75.

²⁹ Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

³⁰ Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

su ih u Budimpeštu, gdje je Bezeredi bio zatočen u logoru Loszón. Za vrijeme svog boravka u logoru, navodno je izrađivao figuralne terakote. Godinu dana kasnije, Lujo i Marija Bezeredi napokon dolaze u Čakovec i tamo se trajno nastanjuju.³¹

³¹ Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

2.3. Bezeredi u Čakovcu

Godine 1942. Bezeredi se sa suprugom Marijom vraća u Čakovec u kojem je proveo glavninu svojih mladenačkih dana. Atelje je ustanovio u prostorima današnjeg Katoličkog doma u samome centru grada,³² a sav njegov sadržaj (od pribora, radnih stolova i alata, pa do samih djela) oporučno je ostavio Muzeju Međimurja Čakovec, gdje se i danas čuva. Neko je vrijeme u Čakovcu radio kao učitelj crtanja u tadašnjoj Učiteljskoj školi (Preparandiji), iako mu je likovna pedagogija oduvijek bila mrska.³³ Prijateljevao je s umjetnicom Priskom Kulčar.

Povratak Luje Bezeredija u Čakovec nakon gotovo dvadeset godina ujedno se uzima i kao početak njegove posljednje, čakovečke faze. Tu je posljednju fazu obilježila monumentalna spomenička plastika, koja u njegovom opusu stoji kao dijametralna suprotnost ranijim figurama u keramici. U ovome periodu on počinje eksperimentirati i s drugim materijalima poput terakote, gipsa i drva u kojima još uvijek stvara figuralne kompozicije, dok s apstrakcijom i geometrijskim formama koketira u betonu i bronci. Pedesetih godina 20. stoljeća Bezeredi počinje izrađivati i monotipije s glinene ploče, tzv. glinorez ili glinotisak.³⁴

Zanimljivo je istaknuti da, iako se Čakovčani danas diče činjenicom da je Lujo Bezeredi nekoć bio njihov sugrađanin i što njegove skulpture krasi upravo taj sjevernohrvatski grad, recepcija prve čakovečke izložbe ovoga umjetnika bila je vrlo loša. Održana je upravo u čakovečkoj Preparandiji 1942.-43., a Bezeredi se na njoj odlučio predstaviti s dvadesetak svojih skulptura. Tamošnji Kotarski sud dao ga je uhititi pod krivnjom da „revolucionarnim, provokativnim skulpturama potiče čakovečke škole na pobunu.“, kako je to naknadno opisao novinar Magyar Szó-a József Ács.³⁵ Zahvaljujući tadašnjem direktoru Preparandije i Bezeredijevom dugogodišnjem prijatelju Jenöu Polesinskom, naposljetku je oslobođen optužbi, no posao u Učiteljskoj školi je izgubio.³⁶

³² Nađ Jerković, Erika. „Sfingin osmijeh – razgovor s Priskom Kulčar.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 115-120.

³³ Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

³⁴ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

³⁵ Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

³⁶ Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

Uz njegovu djelatnost na području vizualnih umjetnosti, valja spomenuti i zbirku stihova pod nazivom *Sóhajtás* koju objavljuje 1943. godine u nakladi Međimurske katoličke tiskare.³⁷ Pjesme sadržane u toj zbirci pisane su na njegovom materinskom mađarskom jeziku, vjerojatno zato što hrvatski nikada nije u potpunosti svladao.³⁸

Bezeredijev iskorak u apstrakciju nije se desio *ad hoc*, već je bio rezultat mukotrpnog i dugotrajnog procesa pokušaja i pogreške. Njegova apstrakcija u početku je polazila od figuracije pa bi iz djela u djelo sam sebe korigirao kako je putem uviđao „pogreške“. Prolazio je tako kroz mnogobrojne faze mijenjanja i negiranja forme te svođenja iste na isključivo nužne dijelove, ne bi li oslobodio svoj um asocijativnih spona.³⁹ Kasnih 50-ih godina glavna tema njegovih radova postaje emocija, što mu olakšava udaljavanje od realnog svijeta pa s time i od figuralnosti.⁴⁰

Bezeredi umire u Čakovcu 1979. godine, no njegova umjetnost još i danas živi u skulpturama koje krasi brojne javne prostore Čakovca, ali i drugih gradova poput Preloga i Varaždinskih Toplica te u manjim djelima koja se čuvaju u muzejima diljem Europe.

Neke od Bezeredijevih javnih skulptura u Čakovcu jesu: *Pali konj* (1957.), *Oplakivanje* (1947.-1948.), *Grličice* (1959.), *Ležeća figura* (1957.), *Melodija* (1966.), *Međimurska poema* (1971.), *Povratnik* (1973.), *Suncokret* (1969.), *Cvat* (1957.), *Spomenik međimurskim građevinarima* (1968.) te *Dinamika mrtvog stabla* (1964.).⁴¹

³⁷ Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

³⁸ Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

³⁹ Hrustek, Maša. „Bezeredijev iskorak u apstrakciju.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 57-64.

⁴⁰ Hrustek, Maša. „Bezeredijev iskorak u apstrakciju.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 57-64.

⁴¹ Nađ Jerković, Erika. „Grad Bezeredija.“ *Muzej Međimurja Čakovec*, 28. travnja 2020., <https://mmc.hr/vijesti/i20200428.html>. Pristupljeno: 19. lipnja 2022.

3. Grafičke tehnike

Grafika se kao tehnika navodno javlja već u drugom stoljeću u Kini, što se može pripisati činjenici da su Kinezi poznavali i proizvodili papir i tintu te imali površine s tekстом izvedenim u reljefu koje su se mogle otiskivati.⁴² Europljani su grafike počeli otiskivati u 12. stoljeću, kada su tehnika proizvodnje papira i istočnjačke grafike trgovačkim putevima dospjele do europskih zemalja.⁴³ Grafika na umjetničkome značaju u Europi dobiva u 14. stoljeću, a vrhunac doseže u djelima Albrechta Dürera, Lucasa Cranacha starijeg te Hansa Holbeina mlađeg tijekom 15. i 16. stoljeća.⁴⁴ Od toga vremena pa do danas, grafika postoji kao jedna od najznačajnijih i najraširenijih umjetničkih tehnika.

Pod pojmom „grafičke tehnike“ podrazumijevamo „tehničke postupke umnožavanja crteža ili slikovnih prikaza pri kojima se s ploče od drva, kovine, kamena i dr., koja je obrađena kao matrica i premazana bojom, otiskuju grafički listovi i reprodukcije“.⁴⁵ Prvi korak u izradi grafike jest obrada matrice, a s obzirom na materijal i način obrade iste, razlikujemo tri vrste grafičkog tiska: visoki, duboki (*intaglio*) i plošni tisak. Plošni tisak dalje možemo podijeliti na planografske (litografiju) i šablonske metode.⁴⁶

Kod grafičkih tehnika visokog tiska, negativ, odnosno dio koji se ne otiskuje, izrezuje se van tako da na povišenom dijelu ploče (matrice) ostaju oblici za otiskivanje. Najpoznatije grafičke tehnike visokog tiska su drvorez i bakrorez, u kojima je matrica obrađena mehaničkom metodom. Mehanička metoda podrazumijeva manualnu obradu, odnosno urezivanje u matricu pomoću grafičkih alatki (noževa, dlijeta i igli).⁴⁷

Grafičke tehnike dubokog tiska jesu tehnike u kojima oblici koji se otiskuju dolaze od udubljenih dijelova ploče. Dijelovi koji se ne otiskuju pak ostaju ispupčeni. Najčešće grafičke

⁴² Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 30. 8. 2022.

⁴³ Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 30. 8. 2022.

⁴⁴ „grafika“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23038>.

⁴⁵ „grafika“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 17. 6. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23038>.

⁴⁶ Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 17. 6. 2022.

⁴⁷ Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 17. 6. 2022.

tehnike ovog tipa su bakrorez, mezzotinta, bakropis te akvatinta, gdje se kod prvih dviju matrica obrađuje mehaničkom metodom, a kod drugih dviju kemijskom.⁴⁸

Plošni tisak kao grafička tehnika označava metodu u kojoj se kao grafička podloga koristi ravna ploča od metala, kamena ili nekog drugog materijala. Kao najznačajnije tehnike plošnoga tiska valja istaknuti litografiju, hektografiju, sitotisak, svjetlotisak te fotolitografiju.⁴⁹

Tehnika glinoreza kod Luje Bezeredija ubraja se u grafičke tehnike visokog tiska.

⁴⁸ Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 17. 6. 2022.

⁴⁹ Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 17. 6. 2022.

3.1. Tehnika glinoreza u kontekstu grafičkih tehnika visokog tiska

U svojoj čakovečkoj fazi, odnosno pedesetih godina 20. stoljeća, Lujo Bezeredi razvija tehniku glinoreza, karakterističnu za njegovo (kasnije) stvaralaštvo. Glina je oduvijek bila njegov omiljeni materijal i u ovoj je tehnici pronašao novi način izražavanja kroz nju.⁵⁰ U svojim je djelima Bezeredi uglavnom koristio sirovu građevinsku glinu bez aditiva.⁵¹

Tehnika glinoreza podrazumijeva obradu glinene matrice prstima ili različitim alatima i predmetima poput noževa, kistova, pribora za jelo, češljeva i četki te drugih predmeta iz svakodnevnog upotrebe. Tu matricu od svježe, nesušene/nepečene gline Bezeredi bi potom obojio i otisnuo na papir.⁵² Ponekad bi morao rukom otisnuti i stotinjak listova da bi dobio jedan s kojim je bio zadovoljan.⁵³ Činjenica da je otiskivao matricu od svježe gline, značila je da nijedan otisak ne bi bio sasvim jednak te da bi ta matrica imala svoj „rok trajanja“.⁵⁴ Nakon određenog broja otisaka više se ne bi mogla koristiti jer bi se slika koju je prvotno urezao deformirala. Glinene matrice nisu sačuvane.⁵⁵

Glinorez je grafička tehnika visokog tiska zato što se otiskuju izbočeni dijelovi matrice.

Ono što glinorez razlikuje od tradicionalnog drvoreza (kao još jedne tehnike visokog tiska) jest sami materijal matrice, koji ujedno traži i drugačiju obradu. Drvo se obrađuje oštrijim predmetima poput noževa ili dljeteta i nemoguće ga je obraditi prstima ili nekim mekanijim alatom. Glina se, s druge strane, lako obrađuje prstima, kao i svakakvim alatima i predmetima. Nadalje, drvorez se može otiskivati mnogo puta, upravo zbog čvrstoće drva koje je konzistentno i u pravilu ne mijenja oblik prilikom otiskivanja, dok je glina mekana i matrica, iz tog razloga, promjenjiva i ograničenog „roka trajanja“.

⁵⁰ Hrustek, Maša. „Lujo Bezeredi u kontekstu hrvatske i europske skulpture.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 69-75.

⁵¹ Jerković, Stjepan. „O čuvanju i restauriranju zbirke Bezeredi u Muzeju Međimurja.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 79-82.

⁵² Informacije prikupljene u razgovoru s kustosicom Zbirke Bezeredi u Muzeju Međimurja Čakovec, Erikom Nađ Jerković.

⁵³ Hrustek, Maša. „Lujo Bezeredi u kontekstu hrvatske i europske skulpture.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 69-75.

⁵⁴ Informacije prikupljene u razgovoru s kustosicom Zbirke Bezeredi u Muzeju Međimurja Čakovec, Erikom Nađ Jerković.

⁵⁵ Informacije prikupljene u razgovoru s kustosicom Zbirke Bezeredi u Muzeju Međimurja Čakovec, Erikom Nađ Jerković.

Glinorez i linorez razlikuju se, kao i u prijašnjem slučaju, u načinu obrade matrice. Linoleum je tvrdi materijal od gline (iako mekši od drva) i zahtijeva obradu oštrijim predmetima (poput dlijeta i noževa)⁵⁶, dok je glina lako obradiva prstima i raznim predmetima ili alatima. Linorez i glinorez su tehnike u jednu ruku jednostavnije od drvoreza, upravo zbog jednostavnosti obrade matrice (mekša podloga lakše je obradiva). Linorez, kao i drvorez, moguće je otisnuti više puta od glinoreza s obzirom na to da matrica od linoleuma ima dulji „rok trajanja“.

⁵⁶ *The Grove Encyclopedia of Materials and Techniques in Art*, uredio Gerald W. R. Ward, Oxford University Press, 2008, str. 346-347.

3.2. Glinorezi Luje Bezeredija

Za svoga je života Lujo Bezeredi izradio mnogo grafičkih otisaka u tehnici glinoreza. Danas se većina njih čuva u Muzeju Međimurja Čakovec, dok neke nalazimo u privatnim kolekcijama.

Lujo Bezeredi svoje je glinoreze, uz još 18 skulptura, prvi puta izložio na samostalnoj izložbi u organizaciji Prosvjetnog vijeća općine Čakovec u Salonu ULUH-a od 16. do 30. rujna 1962. godine. Predgovoru izložbe priložio je i napomenu u kojoj govori kako je starijim generacijama poznat „isključivo po glineno-keramičkim plastikama i da na ovoj izložbi prvi put istupa skulpturama izvedenim u raznim kiparskim materijalima“.⁵⁷ Napomena je vjerojatno stavljena zato što je Bezeredi smatrao da se na toj izložbi predstavlja nečim novim i drugačijim, a s današnjeg gledišta možemo potvrditi da tome i jest bilo tako.⁵⁸

Neka od Bezeredijevih djela u tehnici glinoreza su: „*Ave Caesar*“ (1956.), *Potopljena lađa (in memoriam prijatelju)* (1959.), *Snaga Zemlje* (1960.), *Kumovska Slama* (1960.), *Studija za skulpturu* (1960.), *Bila tu šuma* (1960.), *Lica u uskom prostoru* (1961.), *Šumski karneval* (privatno vlasništvo, 1961.), *Montaža* (1962.), *Gradnja serpentina* (1963.), *Oblaci* (1963.), *Apokalipsa* (1963.), *Poplavljen cesta* (1963.), *Raspored* (1963.), *Djevojka i cvijet* (1964.), *Autoportret* (privatno vlasništvo, 1964.), *Tri mušketira (parafraza na Schumannovu pjesmu)* (1964.), *Besanica (parafraza Debussyjeve Arabeske)* (1964.), *Šuma* (1964.), *Kipar* (1965.), *Čovjek u prostoru* (1965.), *Daphne I* (privatno vlasništvo, 1965.), *Mrtvo stablo* (1965.), *Sova* (1965.), *Jugovina III* (1965.), *Prisustvo* (1965.), *Lice i naličje* (1965.), *Studija za spomenik Skoplju* (1965.), *Stijena I* (1966.), *Stijena II* (1966.), *Vinku za uspomenu* (1967.), *Ruševine* (1967.) te *Priviđenje* (1970.).⁵⁹

Motivi i teme Bezeredijevih glinoreza protežu se od figuracije, preko više ili manje stiliziranih elemenata pa do gotovo potpune apstrakcije, pri tome ne gubeći na svojoj karakterističnosti i prepoznatljivosti.

Bezeredijev glinorez *Potopljena lađa (in memoriam prijatelju)* djelo je iz 1959. godine. Ono je bikromatsko, odnosno čini ga crni otisak na bijelome papiru. Elementi zbog kojih možemo

⁵⁷ Mažuran Subotić, Vesna. „Djela Luje Bezeredija u Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 65-68.

⁵⁸ Mažuran Subotić, Vesna. „Djela Luje Bezeredija u Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.“ Lujo Bezeredi: *zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 65-68.

⁵⁹ *Lujo Bezeredi: letak s izložbe*. Radničko sveučilište, Muzej Međimurja Čakovec, 24. 11. - 7. 12. 1968.

pretpostaviti da se ovdje radi o portretu jesu stilizirane oči, nos, brkovi i linija brade u središnjem djelu prikaza. Svi su spomenuti elementi snažno stilizirani. Oči su izvedene kao dva jajolika kruga od kojih je (nama) lijevo postavljeno više od (nama) desnog. U razini lijevog oka počinje okomita linija prema dolje koja završava nepravilnom horizontalnom i predstavlja nos. Ispod nje su pak dva trokutasta oblika koja (možda) stoje kao brkovi, a pri dnu je linija u obliku slova U koja sugerira liniju brade. Pozadina je apstraktna i većinskim se djelom sastoji od dvije široke ukrižene linije. Na djelu možemo pročitati redosljed kojim je Bezeredi ucrtavao i urezivao elemente u matricu. Najprije kao da je zagladio glinu, potom ucrtao dvije ukrižene linije, zatim dodao još neke apstraktne elemente na pozadinu, a na kraju ocrtao dijelove lica i paralelne crte na vrhu koje možemo čitati kao kosu. Ukrižene linije možda su odrađene u matrici širokim suhim kistom, što možemo pretpostaviti zbog tanjih linija od kojih su sazdane, a koje preslikavaju dlake slikarskog kista. Zanimljivo je ovdje primijetiti miješanje elemenata različitih tehnika – slikarskog kista za obradu gline, ali i same gline kao materijala za matricu, s obzirom na to da je ona u prvome redu materijal za izradu trodimenzionalnih djela. Ovo je djelo u jednu ruku spoj grafike, slikarstva, ali i kiparstva. Veličina Bezeredijeve osobe umjetnika leži upravo u toj sposobnosti spajanja nespojivog, koje usprkos kontradiktornosti pred nama stoji u savršenoj harmoniji. U donjem lijevom kutu možemo razabrati potpis umjetnika plavom kemijskom.

Još jedno djelo koje se danas nalazi u stalnome postavu Likovne galerije Muzeja Međimurja Čakovec, a koje je u fundus dospjelo kao dar samoga umjetnika jest glinorez iz ciklusa „Prijetnja“ koji se datira u 1960. godinu. Bezeredi ovdje elemente svodi na geometrizirane oblike, u najvećoj mjeri trokute, ali i druge mnogokute. Središnju, a ujedno i najveću figuru koja sugerira ljudski lik tvori šest trokuta različitih veličina (dva za noge, jedan za tijelo, jedan za glavu te dva manja za nos ili usta), dok su ruke izvedene kao dvije jednostavne linije. Ta figura u rukama drži još jedan izduženiji trokut iz kojeg kao da izlazi mnogokutni nepravilni geometrijski oblik. Ljudski je lik izmješten ulijevo u približnom omjeru zlatnoga reza. Dva „glavna“ motiva (ljudski lik i nepravilni geometrizirani oblik) okružena su manjim kružnim oblicima ili stiliziranim oblicima nepravilne forme. Svim je elementima Bezeredi teksturu naznačio u obliku manjih paralelnih crta. U trokutu koji bismo mogli prepoznati kao glavu ljudske figure mogu se među teksturnim crticama izdvojiti dvije zaobljenije koje možda predstavljaju oko. Boja koju je Bezeredi nanio na matricu pa koja stoga i stvara sliku jest razrijeđena crna tinta ili tempera, ili pak vodena boja. Elemente na djelu stoga grade dvije boje – crna boja otiska te smečkasta boja papira na kojem je matrica otisnuta. Pozadina je neobrađena

i glatka. U donjem desnom kutu grafitnom je olovkom napisano „Lujo Bezeredi“ te godina nastanka djela „1960.“

Djelo pod nazivom *Lica u uskom prostoru* iz 1964. godine napravljeno je kombiniranom tehnikom glinoreza i vodenih boja ili razrijeđene tempere. Kompozicija je vertikalna i njome dominira središnji motiv u tehnici vodenih boja/razrijeđene tempere, koji se ističe svojom veličinom pa uz to i značenjem. Taj motiv ljudske glave prikazuje žensko lice bez previše detalja. Desno oko žene tek je naznačeno, a isto vrijedi i za nos i kosu, koji su izvedeni pomoću samo nekoliko linija i mrlja. Desna jagodica lika ispupčena je do granice nerealnosti, dok je srcoliko lice snažno istaknuto linijom kose. Moguće je, stoga, da se ovdje radi o blagoj karikaturi, tj. prenaplašenom isticanju prominentnih karakteristike te prikazane osobe (ako se uopće radi o stvarnoj osobi). U kosi je nekoliko vlasi posebno izvedeno tamnijom, odnosno manje razrijeđenom smečkasto-crvenkastom bojom u obliku tankih linija. Na glavi lika nalazi se nešto nalik na beretku, no moguće je i da je riječ o nekoj vrsti frizure/punđe. Na čelu i na bradi lika nalaze se narančaste točke koje možda predstavljaju madeže. Lice je u poluprofilu i odrezano kod brade tako da ne prikazuje vrat ni ramena pa s toga s donje strane završava zaobljenom linijom. Središnje lice uokvireno je manjim motivima izvedenima u tehnici glinoreza. Ti su prikazi stilizirani, a tek sitne naznake omogućavaju nam da dokučimo o čemu se radi. Lik žene u donjem lijevom kutu kao da sjedi i bubnja po bubnju koji joj se nalazi među nogama. Spol možemo odrediti prema naznačenim grudima. Tijelo joj je jarko crvene boje, a kosa žuta. Nasuprot toj goljoj ženi nalazi se još jedna, ali odjevena. Ona također sjedi u nekoj vrsti stolca s elaboriranim naslonom, a odjevena je u dugu haljinu s dugim rukavima. Lice joj je naznačeno s nekoliko mrlja i crta, no spol možemo ponovno prepoznati prema njezinoj fizionomiji. Te dvije žene u prvome planu nalaze se pred zidom. Zid iza desne žene izrađen je od opeke, a u stražnjem planu nazire se toranj s piramidalnim krovom, koji uvelike podsjeća na toranj zidina Staroga grada u Čakovcu. Dio koji je odrađen u tehnici glinoreza jest crne boje, tj. Bezeredi je matricu obojio u crnu boju i otisnuo na papir, a potom je prostore koji su ostali neobojeni popunio vodenim bojama/razrijeđenom temperom. Ti međuprostori ispunjeni su crvenim, žutim, smečkastim, zelenkastim i plavim nijansama, dok je središnji portret izveden isključivo smečkasto-crvenkastim vodenim bojama. U donjem desnom kutu slike stoji natpis grafitnom olovkom: „Lujo Bezeredi“ i ispod toga „Čakovec“.

Glinorez nastao 1964. godine pod nazivom *Djevojka i cvijet* vertikalne je kompozicije. Dva glavna motiva otprilike su jednake veličine. Prvi je ženski akt s desnom rukom podignutom iza glave slijeva, a drugi biljka s dva cvijeta u tegli na stoliću zdesna. Zbog takvog rasporeda

motiva, slika je (nevidljivom) središnjom osi podijeljena na dva otprilike jednaka djela. Središnja je os naznačena samo dvama elementima – vertikalno postavljenim pravokutnikom te kružićem ispod njega. Iako takav raspored sugerira simetriju i ravnotežu, u ovome primjeru to nije slučaj. Ravnoteža je narušena različitom debljinom izvedbe spomenutih motiva. Naime, ženski je akt izveden vrlo tankim linijama, gotovo kao da je glina bila obrađena iglom ili vrhom nožića, dok je tegla s cvijetom na stoliću odrađena debljim linijama, možda drvenim krajem slikarskog kista. Nadalje, ono što razlikuje ova dva motiva jest i prikaz teksture. Ženski je akt gotovo u potpunosti bez teksturne obrade u tehnici glinoreza – ona je naznačena samo u kosi, i to skromno. Ono što aktu daje teksturu jest obojenje, tj. nanos boje koji je naboran, neravan i isprekidan odrađen ili prislanjanjem nekog predmeta na svježi nanos boje, ili pak odražava teksturu glinene matrice. S druge strane, teksturna obrada u tehnici glinoreza je na motivu zdesna prominentnija je i naglašenija. Iako ne možemo tvrditi da je tekstura detaljno ili minuciozno odrađena, zasigurno joj je pridano mnogo više pažnje nego na primjeru akta. Na listovima cvijeta crticama je naznačena nervatura, dok je na vazi zaobljenim crtama stvoren dojam trodimenzionalnosti, tj. zaobljenosti iste. Čak je i malo postolje na kojem se ona nalazi ukrašeno sitnim vertikalnim crticama, dok na lijevoj strani nogu stolića nailazimo na sitne crtice koje možda sugeriraju sjenu, pa time isto doprinose osjećaju trodimenzionalnosti. Pozadina iza cvijeta u tegli na stoliću jest glatka. Akt i stolić međusobno su povezani u donjem djelu prikaza nekom vrstom poda. Taj je pod apstrahiran tako da o njegovoj teksturi ili materijalu možemo samo nagađati. Boja koja prevladava na ovome djelu, tj. koju je Bezeredi nanio na matricu jest cigleno crvena, dok su elementi urezani u matricu bijele boje papira. U desnome kutu, na neobojenoj traci papira stoji potpis Luje Bezeredija grafitnom olovkom.

Još jedan Bezeredijev portret kojeg također nalazimo u stalnome postavu Muzeja Međimurja Čakovec pod nazivom *Vinku za uspomenu* (1967.) može se usporediti s gore opisanim. Iz crne pozadine gotovo barokno tenebristički izranja ljudski lik, i dalje stiliziran, ali u mnogo manjoj mjeri. Jasni obrisi kose, brade i ramena stvaraju prostor za elemente lica – oči, nos i usta. Kosa je izvedena paralelnim potezima suhim kistom po glini. Potezi postaju plići slijeva nadesno, stoga se na slici manifestiraju kao prijelaz od osvijetljenog prostora ka sjeni. Desna strana lica kao da je u sjeni pa su elementi u tome dijelu stiliziraniji, tek minimalno naznačeni. Čelo je izvedeno trima linijama od kojih je središnja valovita, vjerojatno kao naznaka bora. Ispod njih su oči izvedene kao manji crni krug u većem bijelom. Oko nama zdesna je naznačeno samo tankom bijelom linijom. Ispod očiju su polumjesečaste linije koje naznačuju očne duplje i jagodice ispod njih. Nos je izveden vertikalnim linijama od kojih je jedna znatno deblja od drugih i

predstavlja najosvjetljeniji dio nosa, tj. njegov najispupčeniji dio koji iz tog razloga biva najviše izložen svjetlosti. Nosnice su dva bademasta oblika na dnu te vertikalne svijetle linije. Usta su u potpunosti stilizirana. Jedino po čemu možemo pretpostaviti da ih ima jesu dvije bijele crte koje se od nosa trokutasto spuštaju prema dolje i vjerojatno predstavljaju brkove, iza kojih se pak kriju usta. Ispupčenje na bradi izvedeno je kao deblja bijela, blago zaobljena linija. Vrat i dio ramena naznačeni su jednostavnim linijama. Valovite linije s obje strane glave u ravnini očiju su stilizirane uši. Ovo je djelo zanimljivo zato što Bezeredi jednostavnom tehnikom jačeg i slabijeg pritiska na glinu, tj. dubljim i plićim zarezima, ali i varijacijom više i manje stiliziranih elemenata stvara osjećaj trodimenzionalnosti ovoga lika. Zahvaljujući toj metodi možemo odrediti otkuda svjetlost dopire (od naše gornje lijeve strane).

4. Zaključak

Lujo Bezeredi umjetnik je koji je svoja djela ostavio diljem bivše Države, od Beograda i Novoga Sada, preko Skoplja do Zagreba i Čakovca, pa i u zbirkama velikih europskih muzeja u Budimpešti, Winterthuru, Beču, Londonu, Kopenhagenu i drugdje.⁶⁰ Bezeredijev značaj prepoznat je pred kraj njegova života, što vidimo u republičkoj nagradi *Vladimir Nazor* za životno djelo u području likovne umjetnosti, koja mu je bila dodijeljena.⁶¹ Smatra se jednim od pionira u afirmaciji umjetnosti keramike te osobom koja je razvila grafičku tehniku glinoreza.

Glinorez ili glinotisak ubraja se u grafičke tehnike visokog tiska, odnosno tehnike u kojoj otisak na papiru ostavljaju ispupčeni dijelovi matrice koja se, u ovome slučaju, obrađuje različitim predmetima i alatima, ali i prstima. U tehnici glinoreza Bezeredi je uspio povezati umjetnosti grafike, kiparstva, a ponekad i slikarstva na sasvim novi i dotad neviđeni način, i kroz to se plasirati na sam vrh hrvatske umjetničke produkcije druge polovice 20. stoljeća.

Lujo Bezeredi za svoga je života izradio brojne glinoreze koji i danas stoje kao unikum među grafičkim otiscima i izdvajaju njega kao inovatora i velikog, ali nažalost često previđenog, umjetnika 20. stoljeća.

⁶⁰ *Lujo Bezeredi*: letak s izložbe. Radničko sveučilište, Muzej Međimurja Čakovec, 24. 11. - 7. 12. 1968.

⁶¹ Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

5. Popis korištenih reprodukcija

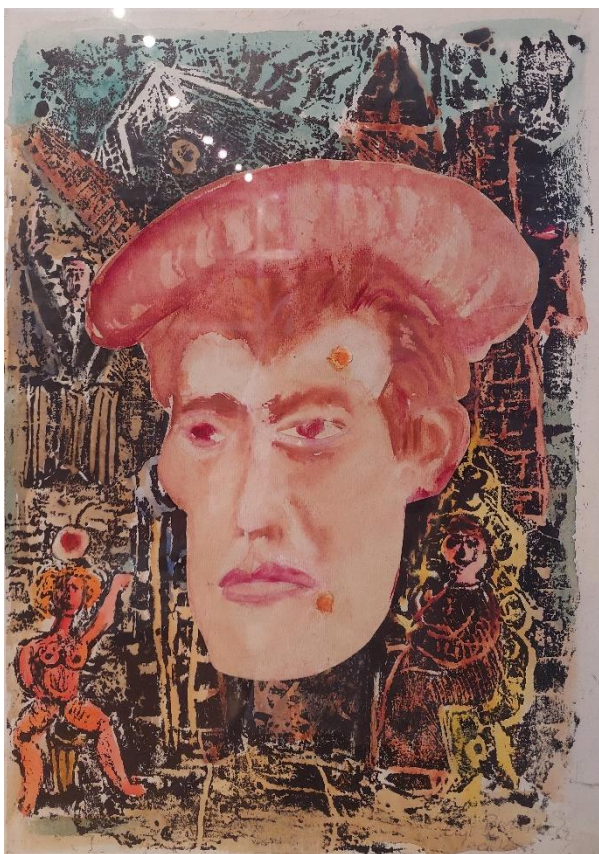
1. Lujo Bezeredi,
Potopljena lađa (in memoriam prijatelju)
1959. godina
glinorez, 30 x 23,5 cm
Inventarna oznaka: 15655
Muzej Međimurja Čakovec, Likovna galerija, Zbirka Lujo Bezeredi
Natpis: Lujo Bezeredi

2. Lujo Bezeredi,
Iz ciklusa „*Prijetnja*“
1960. godina
glinorez, 29 x 41 cm
Inventarna oznaka: 15559
Muzej Međimurja Čakovec, Likovna galerija, Zbirka Lujo Bezeredi
Natpis: Lujo Bezeredi 1960.

3. Lujko Bežeredi,
Djevojka i cvijet
1964. godina
glinorez, 50 x 37,5 cm
Inventarna oznaka: 15596
Muzej Međimurja Čakovec,
Likovna galerija, Zbirka Lujko
Bežeredi
Natpis: Lujko Bežeredi

4. Lujko Bežeredi,
Lica u uskom prostoru
1964. godina
glinorez, 42 x 30 cm
Inventarna oznaka: 15563
Muzej Međimurja Čakovec,
Likovna galerija, Zbirka Lujko
Bežeredi
Natpis: Lujko Bežeredi, Čakovec

5. Lujo Bezeredi,

Vinku za uspomenu

1967. godina

glinorez, 31 x 26,5 cm

Inventarna oznaka: 15631

Muzej Međimurja Čakovec,

Likovna galerija, Zbirka Lujo

Bezeredi

6. Popis literature

„grafika“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 17. 6. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=23038>.

„Udruženje umjetnika Zemlja“. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=67111>

Alujević, Darija. „Zagrebačke godine Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 28-38.

Baričević, Marina. „Skica za portret Luja Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 5-10.

Bezeredi, Lujo. „Krivi spoj / Upoznajem glinu i otkrivam nešto o sebi / Slučaj motika / Kljuse i drugi zapisi / Put.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 17-23.

Fišer, Ernest. „Pjesništvo Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 53-56.

Hrustek, Maša. „Bezeredijev iskorak u apstrakciju.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 57-64.

Hrustek, Maša. „Lujo Bezeredi u kontekstu hrvatske i europske skulpture.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 69-75.

Jerković, Stjepan. „O čuvanju i restauriranju zbirke Bezeredi u Muzeju Međimurja.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 79-82.

Kalšan, Vladimir. „Čakovec u vrijeme Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 101-104.

Kapun, Vladimir. „Marija Bezeredi.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 98-100.

Lujo Bezeredi: letak s izložbe. Radničko sveučilište, Muzej Međimurja Čakovec, 24. 11. - 7. 12. 1968.

Mažuran Subotić, Vesna. „Djela Luje Bezeredija u Gliptoteci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 65-68.

Moskova, Svetla. „«Bugarska poveznica» Luje Bezeredija.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 24-27.

Nađ Jerković, Erika. „Bezeredijeva rukopisna ostavština – izvor životopisnih podataka.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 11-16.

Nađ Jerković, Erika. „Grad Bezeredija.“ *Muzej Međimurja Čakovec*, 28. travnja 2020., <https://mmc.hr/vijesti/i20200428.html>. Pristupljeno: 19. lipnja 2022.

Nađ Jerković, Erika. „Marija – supruga, suradnica, nadahnuće.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 92-97.

Nađ Jerković, Erika. „Prešućene Bezeredijeve izložbe.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 49-52.

Nađ Jerković, Erika. „Sfingin osmijeh – razgovor s Priskom Kulčar.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 115-120.

Nađ Jerković, Erika. „Zbirka Luje Bezeredija.“ *Vodič stalnim postavom likovnih zbirki*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2017, str. 9-13.

Pascuttini Juraga, Vesna. „Lujo Bezeredi: skulptura na otvorenom – problematika zaštite.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 83-88.

Peterdi, Gabor F.. „printmaking“. *Encyclopedia Britannica*, 2. 11. 2021., <https://www.britannica.com/art/printmaking>. Pristupljeno: 17. 6. 2022.

Roža, Aleksandar. „Koja se (ne)znanja o Bezerediju mogu steći putem mreže svih mreža.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 105-108.

Srnc Tompa, Branka. „Odjeci glazbe u Bezeredijevoj umjetnosti.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 89-91.

Staničić, Stanko. „Lujo Bezeredi i Muzej za umjetnost i obrt.“ *Lujo Bezeredi: zbornik radova stručnog skupa uz 110. obljetnicu rođenja*, uredila Erika Nađ Jerković, Muzej Međimurja Čakovec, 2008, str. 39-48.

Šuvaković, Miško. *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Horetzky, 2005, str. 679.

The Grove Encyclopedia of Materials and Techniques in Art, uredio Gerald W. R. Ward, Oxford University Press, 2008, str. 346-347.

7. Title, Abstract, Keywords

Works of Lujó Bezeredi in Clay Block Printing Technique

This thesis paper deals with the work of sculptor Lujó Bezeredi (1898-1979), focusing mainly on the clay block printing technique called *glinorez*, specific to his opus. Lujó Bezeredi was born in Hungary but spent most of his life in Croatia. For four semesters, he attended the Academy of Fine Arts in Zagreb and studied under professor Rudolf Valdec and his assistant Frano Kršinić. Throughout his lifetime, Bezeredi created diverse works in various techniques, including small figural ceramics, monumental abstract sculptures made of bronze or concrete, clay block prints, and sculptures smaller in size made in terracotta. Those works can nowadays be found in public spaces of towns in Međimurje and Zagorje Counties, in private collections and numerous European museums. A significant number of his works, mainly sculptures and clay block prints, are currently housed in Međimurje County Museum in Čakovec. Bezeredi developed the clay block printing technique in the 1950s and continued using it until his death in 1979. With each new print, he would better the technique, developing it even further. This thesis paper will provide a more detailed description of five of Bezeredi's clay block prints made between 1959 and 1967, which are currently on permanent display in the Art collection of Međimurje County Museum in Čakovec.

Keywords: Lujó Bezeredi, clay block printing technique, figural ceramics, monumental abstract sculpture, works in terracotta, Međimurje County Museum in Čakovec